

Є.Л. АНДРЕЄВА, ас., НТУ «ХП»

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАШИНОБУДУВАННЯ

Стаття присвячена розгляду сучасних проблем формування організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості машинобудівного підприємства. Проаналізовано стан машинобудівної галузі в Україні, окреслено пріоритетні напрями її розвитку. Обґрунтовано необхідність прийняття ефективних управлінських рішень щодо реагування на потреби ринку та зміни зовнішньої кон'юнктури, вирішення яких є необхідною умовою відновлення здатності підприємств машинобудування генерувати прибуток. Розкрито внутрішні та зовнішні фактори, які пов'язані з характером та ефективністю ведення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності й впливають на конкурентостійкість підприємств машинобудування.

Ключові слова: організаційно-управлінський потенціал, конкурентостійкість підприємства, підприємства машинобудування, розвиток галузі машинобудування, управлінські рішення.

Постановка проблеми. Інтеграція України у будь яке регіональне утворення викликає необхідність проведення ряду структурних перетворень та докорінних зрушень в економіці, з метою забезпечення її конкурентоспроможності при обранні будь-якої з альтернатив. А з урахуванням низького попиту на традиційні вітчизняні товари на зовнішніх ринках, не високий рівень інвестиційної привабливості українських підприємств, обмеженості їх доступу до кредитних ресурсів та постійного посилення конкуренції, виникає потреба в створенні довгострокових механізмів розвитку стратегічних галузей вітчизняної промисловості як учасників зовнішніх конкурентних відносин, тобто підвищення їх конкурентостійкості.

Насамперед, це стосується високотехнологічних секторів економіки, таких як машинобудування, що є потужною базою для впровадження інновацій, забезпечує модернізацію, комплексну механізацію та автоматизацію процесів виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В умовах відновлення світового господарства та нарощення виробництва машинобудівних підприємств інших країн після фінансово-економічної кризи 2008 р., посилюються ризики для вітчизняної галузі щодо швидкої реабілітації та забезпечення міжнародної конкурентоспроможності машинобудівної

продукції України на сучасному етапі. Рішення цієї проблеми не можливе без мобілізації, ефективного використання та управління всіма можливими ресурсами підприємств, тобто формування потенціалу для забезпечення нарощування обсягів реалізації української машинобудівної продукції на внутрішньому та зовнішніх ринках в умовах конкуренції. Виходячи з цього, **метою статті** є виявлення та детальний розгляд сучасних проблем формування організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості машинобудівного підприємства.

Дослідження проблем формування потенціалу конкурентостійкості в організаційно-управлінському аспекті дозволить виявити не тільки необхідні організаційні, інтелектуальні, матеріальні, інформаційні, кадрові та інші ресурси, так і розробити механізм прискороного розвитку підприємств машинобудування й забезпечити їх стійке та захищене від негативних зовнішніх та внутрішніх факторів положення на ринку у довгостроковій перспективі.

Дослідженню різних аспектів потенціалу підприємств машинобудування присвячені роботи таких науковців України, як: Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. [1] в аспекті формування та оцінювання потенціалу підприємства; Кузькін С.Ю. [2], Юдін М. А. [3], Мельник О.Г. [4] – в аспекті дослідження фінансового потенціалу, оцінкою управлінського потенціалу машинобудівного підприємства займалися Грузінова Л. О. [5-6], Прокопишин Л.М. [7-8], в аспект управління трудовим потенціалом розкрито у працях Бажана І. І. [9], Новікова М. М. та Гриньова В. М. [10] та ін. Дослідженням функціонування підприємства в умовах конкуренції та оцінкою конкурентного потенціалу та його складових займалися Бабій І. В. [11], Гудзинський О. Д. [12] та ін. Проте, подальшого дослідження потребує питання формування потенціалу конкурентостійкості підприємства в організаційно-управлінському аспекті.

Виклад основного матеріалу. Підтвердженням визначальної ролі машинобудівної галузі у вітчизняній промисловості, стимулюванні економічного зростання та підвищенні конкурентоспроможності економіки України загалом є пріоритетність розвитку галузі серед стратегічних напрямків державної політики, що законодавчо закріплено у ряді нормативних актів. Так, відповідно до Державної програми розвитку промисловості на період 2003 – 2011 рр., що була направлена на створення конкурентоспроможного промислового комплексу, здатного в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку та утвердження України як високотехнологічної держави [13], машинобудування визнано однією із основних складових

потенціалу розвитку промисловості, інвестиційноспроможною галуззю промисловості України, що має одні з найбільших в Європі виробничі потужності, здатні до реалізації сучасних технологій і швидкого нарощування обсягів виробництва.

Продовжуючи зрушення у галузі прийнято ряд законодавчо-нормативних актів, що створюють підґрунтя для подальшого реформування машинобудування. Основними актами загальноекономічного значення є «Державна програма активізації економіки на 2013-2014 рр.», «Програма економічних реформ на 2010-2014 рр.», «Концепція Загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року», «Державна програма розвитку внутрішнього виробництва» та ін.. На рівні галузі машинобудування діє «Стратегія розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року», «Концепція Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року» та ін. Загалом заходи передбачені у цих актах направлені на підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудівного комплексу України, впровадження інноваційних процесів на підприємствах машинобудування, впровадження новітніх технологій, спрямованих на розвиток внутрішнього виробництва та інноваційної економіки, що в свою чергу допоможе покращити інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість української економіки, підтримати національного виробника у процесі імпортозаміщення, стимулювати процес впровадження інновацій у супутніх машинобудуванню галужах та підвищення загальний рівень конкурентоспроможності держави, що за останній рік значно погіршився.

Так, за результатами рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності наша країна після поліпшення показника протягом 2009 - 2012 рр. та досягши докризового рівня (4,13 бали з 7 можливих), у 2013 році, отримавши показник 4,05 бали, втратила 11 позицій у рейтингу зайнявши 84 місце. Серед основних негативних факторів впливу на такий результат є згубний вплив управлінської сфери на розвиток бізнесу та залучення інвестицій, регресуючи процеси у якості надання освітніх послуг та рівня розвитку науки, незначне використання передових інноваційних розробок у виробництві, незахищеність майнових та інтелектуальних прав власності, відтік висококваліфікованих кадрів [16]. Тобто, несприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура виявила неспроможність підприємств машинобудування України протистояти негативним впливам кризових явищ та утримувати в цих умовах конкурентні позиції, тому постає необхідність формування достатнього організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості підприємств машинобудування України.

Повільне відновлення виробництва за Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки [20] спричинено глибокими структурними диспропорціями - значна частка виробництва є технічно та технологічно відсталою з високим ступенем зношеності основних фондів, низьким рівнем використання виробничих потужностей, високою енерго- та ресурсоемністю, відсутністю або низьким рівнем впровадження інновацій. При цьому не використовується значна частина науково-технічного потенціалу.

Ефективних управлінських рішень потребує питання оперативного реагування на потреби ринку та зміни зовнішньої кон'юнктури, вирішення яких є необхідною умовою відновлення здатності підприємств машинобудування генерувати прибуток, що є вкрай актуальним питанням в реаліях сьогодення. Підтвердженням цього є аналіз фінансових результатів від звичайної діяльності до оподаткування та рентабельності операційної діяльності підприємств машинобудування (табл. 1-2).

Таблиця 1 - Фінансові результати від звичайної діяльності підприємств машинобудування до оподаткування

Рік	Галузь економіки	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, млн. грн.	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали збиток	
			у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат, млн. грн.
2009 ¹	Промисловість	-4788,1	59,7	43697,3	40,3	48485,4
	Добувна промисловість	2978,8	56,5	9715,5	43,5	6736,7
	Переробна промисловість	-8958,5	60,5	27668,5	39,5	36627,0
	Машинобудування	1921,1	60,7	8360,5	39,3	6439,4
2010 ²	Промисловість	31221,1	58,7	68933,1	41,3	37712,0
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	24265,9	47,8	26998,6	52,2	2732,7
	Переробна промисловість	5304,9	60,6	33784,7	39,4	28479,8
	Машинобудування	6859,0	60,2	9771,5	39,8	2912,5
2011 ²	Промисловість	58662,3	62,6	106688,2	37,4	48025,9
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	30260,7	50,9	39776,7	49,1	9516,0
	Переробна промисловість	17133,6	64,5	49035,0	35,5	31901,4
	Машинобудування	14637,6	67,3	17053,6	32,7	2416,0
2012 ²	Промисловість	21353,4	62,4	86504,1	37,6	65150,7
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	15698,3	49,3	25672,4	50,7	9974,1
	Переробна промисловість	-1842,4	64,1	45808,2	35,9	47650,6
	Машинобудування	13322,8	67,0	16515,8	33,0	3193,0

Примітки: ¹ Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2005)

² Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010)

Джерело: таблицю складено автором на основі [18].

Таблиця 2 - Рентабельність операційної діяльності машинобудівних підприємств

Рік	Галузь економіки	Результат від операційної діяльності, млн. грн.	Витрати операційної діяльності, млн. грн.	Рівень рентабельності, %
1	2	3	4	5
2009 ¹	Промисловість	18666,7	1037759,5	1,8
	Добувна промисловість	4839,8	112615,6	4,3
	Переробна промисловість	10529,6	737552,2	1,4
	Машинобудування	5577,5	119043,2	4,7
2010 ²	Промисловість	48602,3	1371650,4	3,5
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	23330,9	157251,9	14,8
	Переробна промисловість	22103,8	965426,3	2,3
	машинобудування	10026,1	143600,1	7,0
2011 ²	Промисловість	81805,4	1742908,8	4,7
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	34074,2	196523,1	17,3
	Переробна промисловість	35358,4	1200123,6	2,9
	Машинобудування	17788,6	191449,2	9,3
2012 ²	Промисловість	52583,2	1568185,0	3,4
	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	22655,9	154455,6	14,7
	Переробна промисловість	18136,8	1022995,5	1,8
	Машинобудування	16598,1	168408,6	9,9

Примітки: ¹ Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2005)

² Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (ДК 009:2010)
Джерело: таблицю складено автором на основі [18].

Як видно із табл. 1 не дивлячись на отриманий сукупний прибуток у розмірі 1921,1 млн. грн. у 2009 р., 6859,0 млн. грн. у 2010 р., 14637,6 млн. грн. у 2011 р. та 13322,8 млн. грн. у 2012 р., питома вага підприємств, які одержали збиток у загальній кількості підприємств, залишається значущою хоч і має тенденцію до зниження 39,3 % у 2009 р. до 33,0 % у 2012 р. Розглядаючи динаміку рентабельності операційної діяльності, що надана у табл. 2, слід відмітити випереджаючий рівень рентабельності добувної промисловості, що збільшився з 4,3 до 14,7 % протягом 2009 – 2012 рр., в той час як загалом по промисловості цей показник зріс з 1,8 до 3,4 %, а у машинобудуванні з 4,7 до 9,9 % протягом цього ж періоду. Проте, не дивлячись на загальну тенденцію до зростання, рівень рентабельності залишається низьким, що свідчить про малоефективне управління витратами операційної діяльності, притаманні

українській промисловості матеріалоємність та енергоємність виробництва.

Тож, проаналізувавши ряд показників, що характеризують стан та результати функціонування машинобудівного комплексу України, можна стверджувати, про його значну чутливість до зовнішніх та внутрішніх негативних факторів. Причиною цього є низька здатність адаптування до кризових явищ через недостатній рівень конкурентоспроможності продукції вітчизняного машинобудування внаслідок науково-технологічного відставання від закордонних конкурентів, значного зносу основних засобів та важкість технічного переозброєння через брак власних коштів та обмежений доступ до кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки комерційних банків та низька ліквідність активів фінансового сектору. Крім цього зниження попиту на продукцію вітчизняних товаровиробників на внутрішньому ринку та значна експортоорієнтованість підприємств машинобудування України призводить до залежності від змін світової кон'юнктури та попиту на зовнішньому ринку, що формується в основному за рахунок виробничих підприємств, які також постраждали під час фінансово-економічної кризи.

Негативний вплив на результативність подолання наслідків кризи впливає й державне регулювання в аспекті тривалого утримання курсу національної валюти, коли у більшості країн світу буда проведена жорстка монетарна політика та спостерігалися девальваційні тенденції, що позначилося на рівні рентабельності та цінової конкурентоспроможності українського машинобудування у порівнянні з закордонними конкурентами.

Тому для врегулювання ситуації необхідна активізація державної політики у напрямках стимулювання розвитку галузі машинобудування, завершення інституційних та структурних реформ. Крім державної підтримки підприємства машинобудування потребують нових пріоритетів ефективної діяльності, направленої на забезпечення стійкого та стабільного функціонування в умовах конкуренції та дії інших зовнішніх збурюючі факторів у довгостроковій перспективі, що не можливо без вдосконалення виробничого, фінансового, маркетингового, логістичного менеджменту на підприємствах та формування достатнього потенціалу для забезпечення цих завдань, а отже і формування організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості машинобудівного підприємства.

Для аналізу організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості машинобудівного підприємства було обрано дев'ять підприємств машинобудівного комплексу України, які відрізняються специфікою своєї виробничої діяльності та мають певні проблеми у ефективності функціонування. ПАТ «Азовмаш», ПАТ «Дніпроважмаш», ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря», ПАТ

«Донецькгірмаш», ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод», ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод», ПАТ «Словважмаш», ВАТ «Потенціал», ПрАТ «Горлівський машинобудівник».

Для розробки системи ефективних заходів та організації своєї роботи так, щоб зміцнити конкурентні переваги та досягти зниження ризиків функціонування необхідний системний аналіз факторів, що негативно позначаються на функціонуванні підприємств (табл. 3). Так як, не дивлячись на загальну тенденцію у нарощенні обсягів виробництва продукції та орієнтованість на її оновлення, розробку та освоєння нових технологій та курс на модернізацію виробництва, підприємства машинобудівної галузі мають ряд спільних проблем: посилення конкуренції з боку закордонних виробників, високий ступінь зносу виробничих потужностей, тенденція до збільшення цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали, податкове, валютне та митне законодавство України часто змінюється. Всі ці та інші фактори значно ускладнюють планування та прогнозування діяльності підприємств на тривалий проміжок часу та як наслідок позначається на конкурентоспроможності продукції та конкурентостійкості підприємства загалом.

Таблиця 3 - Аналіз проблем функціонування підприємств машинобудування

Підприємство 1	Основні проблеми підприємства, що аналізується 2
ПАТ «Азовмаш»	політична та економічна нестабільність в економіці країни; невідосконаленість податкового законодавства та великий податковий тиск; підвищення цін на енергоносії, вартості послуг на перевезення вантажів; нестабільна робота металургійного комплексу; високий знос основних засобів, непередбачені заходи державного регулювання; введення квот на імпорт продукції вагонобудування з боку влади Російської Федерації
ПАТ «Дніпроважмаш»	висока вартість тарифів Укрзалізниці за транспортування продукції та сировини; зростання вартості енергоносіїв; нестача обігових коштів та несприятливі умови кредитування; постійна зміна законодавства
ПАТ «Харківський машинобудівний завод «Світло Шахтаря»	підвищення вартості сировини та енергоносіїв; політична та економічна нестабільність в економіці країни; високий ступінь зносу технологічного обладнання
ПАТ «Донецькгірмаш»	зростання цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали, високий ступінь залежності від законодавчих та економічних обмежень
ПАТ «Старокраматорський машинобудівний завод»	політична та економічна нестабільність в економіці країни; неплатоспроможність Замовників; відсутність збуту за умов зниження інвестиційних вкладень в технічне переозброєння машинобудування, металургії та залізничного транспорту; підвищення вартості сировини та енергоносіїв; зміни законодавчої бази

Закінчення табл. 3

1	2
ПАТ «Новокраматорський машинобудівний завод»	нестабільність попиту, відмовлення споживачів від виробленої продукції; підвищення цін на енергоресурси, сировину та комплектуючі матеріали; несвочасні постачання сировини та комплектуючих матеріалів; нестабільна робота банківської системи; зниження цін конкурентами
ПАТ «Словважмаш»	посилення конкуренції з боку іноземних підприємств; висока вартість тарифів Укрзалізниці за транспортування продукції та сировини; зростання цін на енергоносії та паливно-мастильні матеріали; ризик виникнення нестачі власних коштів зумовлений часо- та ресурсоемістю виробничого процесу; обмеженість доступу до кредитних коштів; залежність від законодавчих або економічних обмежень; залежність від становища коксохімічних та металургійних підприємств
ПАТ «Потенціал»	підвищення цін на енергоносії на паливно-мастильні матеріали
ПрАТ «Горлівський машинобудівник»	зростання цін на енергоносії на паливно-мастильні матеріали; недостатня кількість інвестицій в галузь; значний відсоток кредитування; недостатня кількість кваліфікованих молодих фахівців; недосконале законодавство та політична та економічна нестабільність в економіці країни

Сьогодні підприємства машинобудування України стикаються як із зовнішніми, так із внутрішніми факторами негативного впливу, в тому числі наслідками фінансово-економічної кризи. Прояв зовнішніх чинників має загальноекономічний характер, який створює умови функціонування та управління діяльністю підприємства. Серед них економічна та політична ситуація, ринкове середовище, податкове законодавство та державне регулювання галузі, умови одержання позик та відсоткові ставки по кредитах, можливість цільового фінансування, участь у програмах, які фінансуються з бюджету та ін.

Внутрішні фактори, що мають вплив на конкурентостійкість підприємства безпосередньо пов'язані з характером та ефективністю ведення його операційної (вдале управління поточними витратами, ефективна маркетингова політика, управління системою планування, виробничий менеджмент та ін.), інвестиційної (управління та планування інвестиціями, інвестиційна стратегія тощо) та фінансової (фінансовий менеджмент, управління активами та зобов'язаннями тощо) діяльності.

Розуміння найголовніших проблем діяльності підприємств машинобудівного комплексу України, а також врахування зовнішніх і внутрішніх факторів, що їх спричинюють, сприятиме підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень щодо формування потенціалу конкурентоспроможності підприємств машинобудівної галузі в організаційно-управлінському аспекті.

Висновки. Спираючись на результати проведеного аналізу діяльності

підприємств машинобудівної галузі України, можна зробити висновок, підвищення конкурентостійкості машинобудівної галузі, як локомотиву української промисловості, виведе розвиток народного господарства країни на новий щабель. Негативний вплив макроекономічних і політичних процесів, гальмування прийняття важливих та необхідних законопроектів, відображається на загальному стані економіки країни і як наслідок, на зниженні обсягів промислового виробництва в цілому та машинобудівної галузі зокрема. Тому перспективи розвитку машинобудівного комплексу залежать від зацікавленості держави і підтримки нею вітчизняного виробника. Проведений аналіз показує, що не дивлячись на негативні чинники, зусиллями вітчизняних підприємств закладаються основи для покращення конкурентних позицій та зміцнення конкурентних переваг через обрання курсу на оновлення матеріально-технічного оснащення та проведення маркетингових досліджень та покращення інформаційного забезпечення, підвищення кваліфікації та розвиток персоналу на основі мотивації, покращення умов праці та формування соціальної інфраструктури, покращення показників ефективності, модернізація технологічного та виробничого процесів, оновлення модельного ряду, орієнтованого на потреби ринку, обрання курсу на активізацію інноваційної та інвестиційної діяльності. Виходячи з проведеного аналізу, **перспективними напрямками досліджень** вважаємо розробку механізму формування організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості машинобудівної галузі, який полягає у синтезі в єдину систему взаємопов'язаних часткових механізмів, які мають власне інформаційно-аналітичне забезпечення та відповідають певним критеріям і базуються на визначених принципах, використання яких сприятиме виявленню потенційних можливостей розвитку підприємств в аспекті формування максимального рівня організаційно-управлінського потенціалу конкурентостійкості.

Список літератури: 1. Федонін, О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: навч. посіб. / Федонін О.С., Рєпіна І.М., Олексюк О.І. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 316 с. 2. Кузькін, Є. Ю. Фінансовий потенціал підприємств машинобудівної галузі / Є. Ю. Кузькін // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 89-93. 3. Юдін, М. А. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства // М. А. Юдін // Економіка промисловості. – 2009. – №5. – С. 158-198. 4. Мельник, О.Г. Фінансовий потенціал машинобудівного підприємства: сутність та індикатори оцінювання / О.Г. Мельник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент». – 2007. – № 606. – С. 46-51. 5. Грузинова Л. А. Управленческий потенциал как элемент экономического потенциала промышленного предприятия / Л. А. Грузинова // Прометей. - Донецьк: ДЕГУ, 2010. - № 3 (33). - С. 156-158. 6. Грузинова, Л. О. Концепція підходу до оцінки управлінського потенціалу машинобудівного підприємства / Л. О. Грузинова // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – 2011. – № 16 (170). – С. 36 – 41. 7. Прокопишин Л. М. Методичні підходи до оцінки потенціалу управління машинобудівними підприємствами (на прикладі ВАТ "Пресмаш") / Л. М. Прокопишин // Проблеми економіки та управління. - Л. : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2008. - № 611. - С. 170-175. 8. Прокопишин, Л. М. Механізм формування та використання управлінського потенціалу на

підприємствах машинобудування/ Л. М. Прокопишин // Актуальні проблеми економіки. – 2009. - №7(97). – С. 138-145. **9. Бажан, І. І.** Трудовий потенціал України: формування та використання : монографія / І. І. Бажан. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 144 с. **10. Новікова, М. М.** Системне управління трудовим потенціалом підприємства: Монографія / М. М. Новікова. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2008. – 212 с. **11. Бабій І. В.** Оцінка конкурентного потенціалу в механізмі антикризового управління машинобудівними підприємствами / І. В. Бабій // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. - № 5. – Т. 2. – С. 143 – 146. **12. Гудзинський, О. Д.** Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств / О. Д. Гудзинський, С. М. Судомир, Т. О. Гуренко. – К., 2010. – 212 с. **13.** Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2003 № 1174 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-p/conv/> **14.** Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 № 40-IV [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15> **15.** Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні: Закон України від 11.07.2001 № 2623-III [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> **16.** Украина в мире: обзор международных индексов (2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_inthe_world_2013_rus_web.pdf **17. Ромусік, Я. В.** Продуктивність праці як елемент світогосподарської диспропорційності / Я. В. Ромусік // Економіка промисловості. – 2010. – №3. – С. 175-180. **18.** Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> **19.** Пріоритети та важелі державної політики підтримки інноваційного розвитку машинобудівної промисловості України: Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1273> **20.** Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки: Постанова Кабінет Міністрів України від 27.02.2013 № 187 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF/paran208#n208>

Bibliography (transliterated): **1. Fedonin, O.S. Repina, I.M. and Oleksyuk, O.I.** (2006), Potensial kompaniyi: formuvannya ta otsinka [The Company Potential: formation and evaluation], KNEU, Kyiv, Ukraine. **2. Kuzkin, Ye.Yu.** (2009), Finansovyy potensial pidpryyemstv mashynobudivnoyi galuzi [The financial potential of the engineering industry], Finansy Ukrainy, No. 7, pp. 89-93. **3. Yudin, M.A.** (2009), Finansovyy potensial mashynobudivnogo pidpryyemstva [The financial strength of the engineering enterprise], Ekonomika promyslovosti, No. 5, pp. 158-198. **4. Melnyk, O.G.** (2007) Finansovyy potensial mashynobudivnogo pidpryyemstva: cutnist ta indykatory otsynyuvannya, Visnyk natsionalnogo universytetu «Lvivska politehnika», vol. 606, pp. 46-51. **5. Gruzinova, L.A.** (2010), Upravlencheskiy potensial kak element ekonomicheskogo potentsiala promushlennogo predpriyatiya [The management capacity as part of the economic potential of the industrial enterprise], Prometey, No. 3(33), pp. 156-158. **6. Gruzinova, L.O.** (2011), Kontseptsiya pidchodu do otsinky upravlinskogo potentsialu mashynobudivnogo pidpryyemstva [The concept approach to the management capacity-building enterprise], Visnyk Schidnoukrayinskogo natsionalnogo universytetu im. Dalya V., No. 16(170), pp. 36-41. **7. Prokopyshyn, L.M.** (2008), Metodychni pidchody do otsinky upravlinnya mashynobudivnogo pidpryyemstva na prykladi Presmash [Methodological approaches for assessing the potential of machine-building enterprises management, for example there is Presmash], Problemy ekonomiky ta upravlinnya, No. 611, pp. 170-175. **8. Prokopyshyn, L.M.** (2009), Mechanizm formuvannya ta vykorystannya upravlinskogo potentsialu na pidpryyemstvach mashynobuduvannya [The mechanism of the formation and use of the management capacity in the mechanical engineering], Aktualni problemy ekonomiky, No. 7(97), pp. 138-145. **9. Bazhan, I.I.** (2006), Trudovyy potensial Ukrainy: formuvannya ta vykorystannya [The employment potential of Ukraine: Formation and Use], TOV «Yugo-Vostok, Ltd», Donetsk, Ukraine. **10. Novikova, M.M.** (2008), Systemne upravlinnya trudovym potentsialom pidpryyemstva [Systemic administration of the employment potential of the enterprise],

Vyd. KhNEU, Kharkiv, Ukraine. **11.** *Babiy, I.V.* (2011), Otsinka konkurentnogo potentsialu v mehanizmi antykrizovogo upravlinnya mashynobudivnyimi pidpryyemstvamy [The assessment of potential competition in the mechanism of crisis management machine-building enterprises], Visnyk Chmelnytskogo natsionalnogo universytetu, No. 5, vol. 2, pp. 143-146. **12.** *Gudzynskiy, O.D. Sudomyr, S.M. and Gurenko, T.O.* (2010), Upravlinnya formuvannam konkurentospromozhnogo potentsialu pidpryyemstv [The management of the formation of competitive capacity of enterprises], Kyiv, Ukraine. **13.** Cabinet of Ministers of Ukraine (2003), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the State program of industrial development for 2003-2011», available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1174-2003-n/conv/> (Accessed 12 March 2014). **14.** The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine «On innovation», available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15/> (Accessed 12 March 2014). **15.** The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine «On priority directions of science and technology in Ukraine», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2623-14> (Accessed 12 March 2014). **16.** Ukraina v mire: obzor mezhdunarodnykh indeksov (2013), available at: http://www.feg.org.ua/docs/ukraine_in_the_world_2013_rus_web.pdf (Accessed 13 March 2014). **17.** *Romusik, Ya.V.* (2010), Produktivnist pratsi yak element svitogospodarskoyi dysproporciynosti [The labour productivity as a part of the world economic disproportionality], Ekonomika promyslovosti, No. 3, pp. 175-180. **18.** Derzhavnyy komitet stystyky Ukrayiny, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 13 March 2014). **19.** National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine, «Analytical brief «The priorities and leverage public policies that support the development of innovative engineering industry of Ukraine», available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1273> (Accessed 13 March 2014). **20.** Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On approval of the State program of intensification of economic development for 2013-2014», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/187-2013-%D0%BF%paran208#n208> (Accessed 12 March 2014).

Надійшла до редакції 24.03.2014

УДК 658.5.

В.М. КОБЄЛЄВ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
Д.Ю. СЛАТІН, магістрант НТУ «ХПІ»;
К.Ю. СОКОЛОВ, магістрант НТУ «ХПІ»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ І ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджені існуючі методичні підходи щодо визначення сутності поняття «ефективність господарської діяльності підприємства», надано класифікацію видів ефективності. Запропоновано схему оцінки ефективності господарської діяльності підприємства шляхом розрахунку інтегрального показника, який дозволяє її оцінювати та прогнозувати. Сформовані групи показників для оцінки економічної і фінансової ефективності підприємства.

Ключові слова: ефективність, показники оцінки, визначення ефективності, оцінка ефективності, господарська діяльність підприємства інтегральний показник.

Постановка проблеми. Питання розвитку та економічного зростання

© В.М. Кобелєв, Д.Ю. Слатін, К.Ю. Соколов, 2014